

SLOVENSKI NAROD.

Oznaniła:
Za navadno dvostopno vrsto se plačuje 6 kr., če se natisne 1krat 5 kr. če se tiska 2krat, 4 kr. če se tiska 3krat, večje pisemke se plačujejo po prostoru.
Za vsak tisek je plačati kolek (stempel) za 30 k.
Rokopisi se ne vračajo, dopisi naj se blagovoljno frankujejo.

V tisk. zbirki in saloto izbaja in velja v Mariboru brez pošiljanja na dom za vse leto 8 gl. — k., za pol leta . . . 4 za četrt leta . . . 2
Po pošti:
Za vse leto 10 gl. — k., za pol leta . . . 5 za četrt leta 2 . . . 60 . . .
Vredništvo in opravništvo je v gosposkih ulicah (Herrngasse) št. 117.

St. 71. V Mariboru 17. septembra 1868. Tečaj I.

Iz deželnih zborov.

Govor poslanca Hermana v deželnem zboru štirskem proti adresi.

(Konec.)

Pokorščino so tirjali v državnem zboru ne svetov. Kdor je temu ugovarjal, kdor je hotel s protestom iti v državni zbor, tega so zavrnil; umetno stvorjeni večini dežel. zbora češkega in moravskega ste brez pravne podlage; ko je drž. zbor brez Čehov razsojeval o češkem državnem pravu in o Češki grešil je proti ustavnemu načelu: Nil de nobis sine nobis. Upor češki ni nepostaven.

Nemestu da bi se bil pogajal s centralisti in federalisti, ki so želeli državino enoto, in si tako pridobil zaveznikov tikraj Litve, pričel je g. Beust enostransko dogovore z Ogri, ki so ga rabili na svojo korist, in da bi se mu nespametno, prehiteno ter nedržavniško pomirje potrdilo, sklical je zbor ljudskih zastopnikov, ki so nosili samo ime ljudskih zastopnikov, ki so si bili pa ravno tako malo svesti svoje dolžnosti ohraniti Avstrijo kakor g. Beust, ki so se odrekli pravici, da sme njihov glas ravno toliko veljati kakor ogerski, ki so privolili, da so se naše javne zadeve na troje razdelile in so sprejeli prisiljeno stanje in javno pogodbo, ktera je dala Ogrom ves hasek, nam vso škodo.

Gospoda moja, o politični strani te pogodbe in o razcepljenji države v dva kosa ne govorim, nasledki se bodo že sami kazali; pritožujemo se pa zaradi lehkomišljenosti, s katero je državni zbor naše narodno-gospodarske interese predal preslabemu dvalističnemu gospodarstvu, pritožujemo se o finančni pogodbi, ktero bomo morali mi plačati z državnim bankerotom, povečšanimi davki in deficitom. Če premislimo, kako bogato je Ogerska z zemljišči obdarovana, koliko menj davkov plačuje, kako hitro se zdaj prevaža, moramo sprevideti, da se naše kmetijstvo z ogerskim ne more kosati, da mora torej naš kmet priti na nič.

In za vsa ta bremena, g. m., za raztrganje državino smo dobili civilni zakon, emancipacijo židov, in lečno jed skrpanih osnovnih postav doktrinarne vrednosti, abstraktne, raztegljive stavke kakor n. pr. „Pred postavo so vsi enaki“ — „Uradnije so vsem odprte“. — „Lastninsko, hišno pravo, osebna svoboda, pismena tajnost se ne sme skruniti“ — samo pravice, ki so nam nekoliko že v drugih postavah zagotovljene, nekoliko pa se v vsaki količejaj poštenu državi same ob sebi umejo. (Smeh.)

Mi smo dobili pravico prošnje podajati, a dejansko le za one, ki hočejo slavo peti novi eri, njenim stvoriteljem in podpornikom; mi smo dobili tiskovno svobodo, ki pa dejansko le za nemško-centralistične zabavljive časnike velja, kateri prav po živinsko proti Slovanom divjajo. (Živahno ugovarjanje in sikanje.)

Dobili smo pravico zborovati, vendar se federalisti te pravice ne smejo posluževati; dobili smo potratne sodbe na papirji, postavo o odgovornosti ministrov — sedanje ministerstvo pa naj federalistom še tako nevsmiljeno na prste stopa, nemška stranka ga ne bo nikdar zatožila — ločilo se je pravosodje od uprave, a brez znamenite koristi za ljudstvo, ker je ostal stari birokratični red; dobili smo organizacijo brez dovoljenja deželnega zbora in jaz trdim, da morebiti še pri nobeni poprejšnjih organizacij ni protekcija, nepotizem in narodna strast toliko moči imela, kakor pri zadnji. (Nemir na levi, na desni klici: Prav dobro.) Dobili smo ustavo, ktera zapadno polovico države zopet izročila slaboglasni centralizaciji; ustavo ki zahteva, da bi se kronovine in dežele s svojimi pravicami in tradicijami pogubile v vsiljeni državni snovi, ustavo, ki je suboparen prepis onega izvirnika, ki je na domačih tleh pokazal svojo puhlost. Naše deželne zadeve, uprava, pravosodje, bogočastje in poduk centralizuje se na Dunaji, kamor se staka vsa popačenost (klici: To je preveč, dolg nemir).

Gospoda moja, izmed nemške večine držav. zbora smo dobili nemško ministerstvo strogo po pravilih svoje stranke urejeno — kaj iz tega izvira, je očevidno.

Dobili smo §. 19. državnih osnovnih postav — da se ga Bog usmili! Dvajset let sèm se v Avstriji nihče več ne drzne ravnopravnost vseh narodov v teoriji zametovati; ali dejansko je vse ostalo, kakor je bilo. Vse tožbe, vse prošnje, vse pritožbe se razgube po zamoklih prostorih upravnih. — Kdo pazi, da bi se narodna ravnopravnost izvrševala. Morebiti tisti, katerim je ravnopravnosti potrebna? Ne! Oni, ki sami trde, da so njeni nasprotniki; a tudi najboljše postave ne koristijo, če uradniki najnižji in najvišji ne spoštujejo in ne ljubijo naroda, za kterega so postave. Z paragrafom 19. le opoziciji usta maše, in srditeje kakor le kedaj se kaže staro germanizujuče divjanje samo da v ustavni obliki, in ako si pregledamo vse, kar smo najnovejši čas doživeli, zdi se nam, kakor da bi se naravnost na to delalo, da bi se sve Slovanstvo pokončalo. (Nemir.) Še zmerom gospoduje ptujstvo v šolah, in Slovenec se tu svojemu narodu izneveruje, da ga potem morejo rabiti proti lastnemu rodu (nemir, ugovor); še zmerom gospoduje ptujstvo po uradih, dasiravno bi ne trebalo drugega nego ministerskega ukaza, da bi uradniki uradovali v jeziku tistega naroda, čegar kruh jedo; in s pomočjo raznarodene birokracije se sili ptujstvo v srenjo, v okrajni zastop, v deželni zbor in tu svojo sodbo dela o slovenskem narodu, narodnjaka pa povsodi v kot stavijo. Ljudski jezik so spehali, da je ostal samo še po vaseh, kjer se ne

more razvijati, in ravnopraven je le še slovenski goldinar, s katerim se davek plačuje. Gospoda moja, ptujec je pri nas vsemogočen, v svoji lastni hiši je Slovenec le hlapec, a ptujec njegov gospod. Narodovo truplo je razkosano, osamljeni si prizadevajo narodni poslanci v posameznih deželnih zborih, v tej osamljenosti pa so brez moči.

Gospoda moja, više deželne oblastnije, kakor je videti slabo umevajo slovenski narod in nas narodnih poslancev tu tudi nočete razumeti. (Smeh.) Zastonjje, da tu sedimo; v tem deželnem zboru ne bomo Slovenski poslanci nikdar nič dosegli. Vsled nemškega liberalizma so Slovenci brez zastopnika v dež. odboru, dasiravno jih je $\frac{1}{6}$ vseh dežel. prebivalcev.

Gospoda moja, temu zlu se ne pride popred v okom, predno se Slovenci ne ločijo od Vas in se ne združijo vsi v eno celoto. Dá, ločiti se morajo in potem združiti v eno narodno in politično individualiteto. (Dolg smeh.)

Vsaka reč le nekoliko časa trpi. Deželni zbor bo potem tem vspešneje deloval; prepri in ovajevanje bo nehalo, uprava ba loža in ceneja. Taka preuredba je živa potreba za Slovence kakor za Nemce; dokler se nam ne prizna naša narodna individualiteta, dokler nimamo odločene svoje dežele, kar nam bo individualnost varovalo, dokler ne obvelja naš jezik, dokler smo brez narodne uprave, ktera bo prirojeno krepost ljudsko razvijala, toliko časa je za nas ravnopravnost prazna pena. (Klici: za nas!) Dá, za nas!

Pričeta liberalna sistema narodne ravnopravnosti ne more dati, niti jej je ravnopravnost po volji, ker je ona nasprotna načelom te sisteme, ktera tirjajo izključljivo nadvlado enega plemena; ta sistema ne more narodom miru in sloge niti dati niti ju hoteti. Sloga ki stoji na enaki pravici za vse, bila bi konec te sisteme, ktera se mora le z onimi sredstvi obdržati, ktera so jo mogočo storila, s razdvojenjem in silo.

Sedanja liberalna sistema ne more državi olajšati težkih bremen: ona potrebuje stoječe vojske, da ž njo kroti nezadovoljene narode (nemir, oho), ona se ne more birokraciji odpovodati, birokracija je njena najkrepkejša podpora zlasti v slovenskih deželah.

Sedanja liberalna sistema ne more trpeti svobodnega tiska, ako noče sama sebi jamo kopati; ona ne more dovoliti avtonomije, kajti avtonomija in centralizacija ste si podobni kakor noč in dan. Gospoda moja, vladajoča sistema je toliko kakor: zaukazovati in služiti; prvo ni liberalno, drugo svobodo izključuje. Liberalna sistema, kakoršna zdaj vlada, je pokazala, da je goljufiva, vso svojo svobodo mora sama uničiti. Le resnično omikani, nravni, domoljubni možje naj bi vladati smeli. „Po njihovem sadu jih bote spoznali.“ Ozrite se okolo sebe, g. m. Povsodi upor, povsodi strupena nezadovoljnost, povsodi razdraženost — samo nasledki žaljene pravice. Na drugi strani sila in žuganje, kakor da bi bila ljudstva samo zaradi sedanje ustave na svetu. Povsodi se povzdigujejo značaji, katerih ne moremo boljsem prištevati; boljši in blageji morajo odstopati in molčati in demoralizacija napreduje. Čutila za vladajočo hišo so se ohladila, vera v Avstrijo je zbežala, ljudstva sama pa propadajo bolj in bolj v siromaščino, ker jim je odvzeta edina npravna zaslobma, vera na pravičnost svoje vlade.

Veča in večja bojazen semora lotevati vsacega avstrijskega domoljuba videčega tako počenjanje; poprašuje se: Ali ni nikogar več, ki bi se postavil na narodno pedlago?

Gospoda moja, mi se obračamo od vsega, kar nam je pridobila nova era, za nas nima ustava in parlamentarično ministerstvo nikakoršne pravne veljave (oho, živi ugovori), mi se obračamo od liberalizma obstoječega v frazah, od liberalizma doktrinarnega, kateri bistvo in poroštvo svobode išče v ustavnih papirjih in osnovnih pravicah; mi se obračamo od liberalizma, ki se je rodil iz narodnega zatiranja in ščuvanja, in se samo s temi sredstvi tudi obdržati more.

Avstrije ne more vrediti samo politična svoboda, naj bi se še tako obilna pripoznala; najprvo se mora zadovoliti narodnim željam in tirjatvam. Tega je pa pričakovati le v federalistično vrejeni državi. Avstrijske razmere so take, da stoji politična svoboda v drugi, narodna svoboda v prvi vrsti (živo ugovarjenje). Gospoda moja, avstrijskim narodom je ljubši vladin absolutizem, kakor absolutizem kterege drugega naroda; Slovan noče le fizično životariti, kakor živina, nego se hoče tudi politično in narodno razvijati, in gotovo niso prenapete tirjatve slovenskih narodov, katerih večno prošnje je v svetovni zgodovini zapisano; samo to tirjajo, kar drugi narodi že dolgo imajo in uživajo.

Gospoda moja, vsaktera centralizujuča poskušnja bo nezadovoljnost v državi množila, in narode v ptuja naročja gonila. Avstrija se more vrediti na podlagi starih deželnih pravic po skupnem delovanju med deželnimi zbori in krono. Vse obotavljenje, gospoda moja, je brezvspešno; preštejte sami sebe in preštejte druge. Vlada in narodi si prizadevajo in potrošajo svoje naj boljše moči v mejusobni borbi, preštejte se in čem bolj slovenski živelj odrivata, tem teže postaja stanje Nemcev, in kakor ste Vi nekđaj klicali: Vrnimo se, pobotajmo se z Ogri, tako kličemo zdaj mi: Vrnite se, pobotajte se s Čehi, pobotajte se z vsemi narodi!

14. seja deželnega zbora kranjskega 14. sep.

Dnevni red:

1. Posl. dr. Costa poroča o volitvi mest: Novomesto, Krško, Metlika, Črnomelj, Kostanjevica in Višnjagora. Deželni odbor nasvetuje, da se voli iz zbornice poseben odbor, ki bode o tem volilnem činu še enkrat posvetoval se in potem zboru poročal. Ta poročevalčev predlog se odobri in v novi odbor volijo: posl. Kromer, Tavčar, Svetec, Kaltenecker, dr. Toman.

2. Posl. Dežman poroča o odmerjeni uradovih in kancelijskih potrebščin za deželne urade in zavode, ter nasvetuje v imenu finančnega odbora, da se daje a) predstojniku odsekovskega podpornega urada za 11 prostoršč 950 gl., b) predstojniku deželnega računarstva za 5 prostoršč 400 gl., c) predst. deželne kase za 2 prostoršča 250 gl., d) oskrbniku deželne dobrotne naprave za 5 prostoršč 120 gl., 70 funtov sveč in 20 sežnjev drv; e) oskrbniku posilne delavnice 140 gl. na leto. Plačuje se na četr let. Ta nasvet se sprejme.

3. Posl. Svetec z razlogi podpira nasvet, naj se spremeni §. 45 opravilnega reda, ki naj se za naprej glasi tako-le: Vsak deželni poslanec ima pravico, da z vprašanji na deželnega glavarja, na voditelja odbora spregovori o predmetu, ki ni na dnevnem redu, ki pa spada v okrožje deželnega zbora. Interpelacije do vlade se naj s petimi podpisi pismeno prvosedniku izročajo, koj v seji beró in vladnemu zastopniku predlagajo. Nobenkrat se ne sme že začeta razprava za kako interpelacijo presekavati. Na interpelacije do vlade se lahko koj odgovarja, za prihodnjo sejo odgovor objubi, ali z razloženimi vzroki odgovarjanje odbije. Ali se sme o odgovoru na interpelacijo ali o odrečenju odgovora posvet o predmetu začeti, določuje zbornica po storjenem nasvetu brez debate. Pri tem posvetovanju se kak nasvet ne sme staviti. Vsačemu udu zbornico pak je na prosto voljo dano, da se za predmet v obliki nasveta na dalje poganja. Ta nasvet je podpisan s 16 podpisi in nasvetovalec povdarja, kako pomanjkljivi so bili do zdaj odgovori na interpelacije. Nasvet se da odboru za deželni volilni red v pretresovanje.

4. Dr. Toman poroča o prošnjah občin Senožeče, Razdrto in Kostanjevica, da bi se sodnija z davkarji zopet v te kraje preložila. Zagorec govori za Kostanjevico. Dež. zbor sklene, da se deželni odbor obrne do pravosodnega ministerstva, ki naj zaukaže preložitev sodnije v Senožeče in Kostanjevico. Zarad Razdrtega pa naj odloči posebna komisija.

5. Posl. Svetec poroča o prošnji učitelja Lokarja za povišanje službine. Izroči se ta prošnja c. kr. dež. vladi.

6. Posl. Svetec poroča o prošnji kočevskih občin zastran premembe patentov za polišno kramarjio. Svetec nasvetuje, naj deželni odbor kar je postavadajnega značaja v tem, obrne se na vlado, da to sproži v državnem zboru. Celó Kromer je zoper to, da bi se ta stvar v državní zbor nosila. Zbor pa Svetčev nasvet potrdi.

7 in 8. Prošnje občin Šmartno in sv. Vid za dovolitev ali prelog semnje se deželni vladi izročé.

9. Prošnji podpornega društva študentov filozofične fakultete na dunajski univerzi za podporo iz deželnega zaklada se odbija.

11. seja deželnega zbora štirskega 14. sept.

Dr. Vošnjak naznani interpelacijo zarad ravnopravnosti slov. jezika, kakor smo se zadnjíc omenili.

Dr. Baier poroča v imenu finančnega odbora. Stroški za stavbe in popravke ob vodi Anizi (na nemškem Štirskem) za leto 1868 znašajo 11.488 gl. za zemljiščno odvezo se je potrebovalo 20.083 gl. Načrt deželnega zbora o instrukciji za deželne urade se potrdi.

Izreče se zahvala deželnemu odboru za skrb in varovanje deželne koristi, ktero je pokazal v zadevah prodaje drž. posestev Eisenerz, Maria-Zell in Neuberg. Deželni odbor naj prosi, pri kupčijskem ministerstvu, da se napravi postranska železnična črta med Ljubnjem in Vorderbergom. 5000 gl. ktere je podpisal deželni odbor za železnico med Gradcem in Rabo, se dovoli. Začasno razpisana naklada 35% za deželne potrebe za leto 1868 se odobri, vendar ob enem izreka želja, naj bi se v prihodnje deželni zbor o pravem času sklical, da bi se mogel posluževati svojih ustavnih pravic.

Fr. Brandstätter poroča v imenu posebnega odbora o napravi dež. šole za vinorejo, ktera naj bi bila v Mariboru ali v okolici. Vzdigne se dr. Vošnjak in pravi med drugim tole: „Namen vinorejske šole je širiti med ljudstvom dotične vednosti, torej širiti koristne nauke o vinstvu med slovenskimi kmeti, ki se na dolenjím Štirskem posebno z vinorejo pečajo. Kaj je torej bolj naravno, kakor da se poučuje v taki šoli v slovenskem jeziku. Določeno je v enem odstavku, da se imajo sprejemati v vinorejsko šolo taki učenci, kateri so dovršili navadno ljudsko šolo, toda le če so že 17 let stari. Naše navadne šole imajo po tri razrede. Tu se uči otrok brati, pisati, računati itd. in pa kacic 200—300 nemških besedi, ktere pa kmalu zopet pozabi, ker mu manjka vaje. Do 17 leta pa še veliko pogubi in tako bi se moralo v vinorejski šoli, ako bi se nemški poučevalo, vse zopet od kraja začeti. Slovenskim kmetom je torej taka šola samo tedaj koristna, ako je v nji učni jezik slovenski. Saj je v deželi že ena taka učilnica z nemškim učnim jezikom — veliko lepa poljedelska šola v Grotendorfu pri Gradcu; pravica torej zahteva, da bode nova vinorejska šola slovenska. Zatoraj predlaga: „Učni jezik v vinorejski šoli v ali pri Mariboru ima biti slovenski“.

Za njim se oglasi grof Kotulinski: On pravi, da je bil deželni odbor te misli, da se ima osnovati učilnica za celo deželo, ne pa za dolensko štirsko. Veliki del štirskih vinorejcev je nemški! O jeziku tukaj ne more biti govorjenja. Nemški jezik je vsem pristopen. Zlasti mladina je po spodnjem Štirskem že zdaj vsa nemška in bode čedalje bolj. Leta 1861 je prišlo več peticij na c. kr. namestništvo, da naj se nemščina vpelje v ljudske šole. Na te peticije se je jemal tudi pristojen ozir. Nemščina se je vpeljala, kjer je prej še ni bilo. Slovenec sploh slovi, da je bistrega uma in leplih zmožnosti, ho se torej nemškega kmalu priučil.

Kaiserfeld pravi, da ne bi bilo pravično, ko bi bil v vinorejski šoli učni jezik slovenski. Nemški mladenič bi šel v to šolo in kaj bi se naučil: „bindisch“. Kaj bi mu to koristilo?! Ako pa je učni jezik nemški, je Slovenec primoran naučiti se nemškega jezika, jezika, ki ga govori en „Kulturvolk“ in 40. milijon ljudi, odpre se mu nemška literatura in kultura. Kdor torej zahteva, da bi bil učni jezik slovenski, ta dela Slovincem krivico!

Na to se oglasi Herman: Po naravnih postavah, ktere tudi skušnja odobruje, imela bi biti šola med slovenskimi kmeti in za slovenske kmete tudi slovenska. Namen šole že izločuje tuji jezik. V ljudski šoli se še noben Slovenec ni nemškega naučil. O prihodnosti narodov slovanskih nimate niti Nemci niti Vi razsojati in odločevati. Česka in poljska literatura ni primerno slabša od nemške in Jugoslovani so že imeli dragoceno slovesnost, ko se o nemški literaturi in kulturi še govoriti ni moglo. Kultura je v slehernem jeziku mogoča. Slovensko ljudstvo je povsod za narodnost, kjer ni zapeljano. Po Vašem bode tudi vinorejska šola imela namen Slovence ponemčevati in odnarodovati. Tako spolnjujete vi §. 19.?! Na spodnjem Štirskem je 1. odstotek Nemcev, 4—5 odstotkov ponemčenih Slovencev in 95 odstotkov trdih Slovencev. Tacega Nemca povsod sovražijo, vsi narodje, zarad njegovega nasilstva, ker se povsod vriva, hoče povsod gospodariti itd“.

Dr. Langer: to kar Vošnjakov nasvet zahteva ni kar nič opravičeno, je marveč volji vseh spodnjih Štircev naravnost nasprotil (schnurrstraks entgegen.) Velika večina hoče imeti nemški jezik; tega novoslovenskega jezika, ki se zdaj piše kratko ni malo, in enkrat za vselej nobeden ne ume, ljudje neté od njega nič slišati, povsod se kaže „der drang das deutsche zu erlernen — hrepenenje po nemščini“.

Naposled še spregovori za pravico Slovencev dr. Prelog, ter pravi, med drugim: „Celo Štirsko bilo je nekđaj slovensko, imamo za to še zdaj dokazov dovolj. Vedno in vedno se je počasi ponemčevalo, glavno sredstvo ponemčevanja pa je bila šola in uradnja. Toda zdaj ne pojde več tako naprej! Slovanska je bodočnost! Od vinorejske šole z nemškim učnim jezikom nimamo mi Slovenci nobenega dobička. V ljudski šoli se nikdo nemškega ne nauči. Jaz sam sem temu živo pričá. Hodil sem tri leta v ljudsko šolo. Učitelj je znal samo nemški, mi otroci samo slovenski, on ni nas umel, mi njega ne. Vsa tri leta sem se učil samo nemški, pa se nisem prav nič naučil, navdil sem se bil še le pozneje, ko sem prišel med Nemce. Kako spolnjujete Vaše državne osnovne postave?! §. 19. nam daje pravico zahtevati tukaj celo slovensko vseučilišče in mi še kmetijske šole ne moremo dobiti. Vi nimate sluha za naše želje in tožnje, vi se posmehujete našim najsvetejšim pravicam. Le tako naprej! Toda povem Vam, prišel bo čas, ko bode te dajali spodnjemu Štajerskemu račun!“

Potem je govoril še poročevalec odbora Fr. Brandstätter. On pač ni spomina vreden, ker tako puhlih govorov, tako jalovega prežvekovanja, kakor je njegovo, človek z lepa ne sliši. Omeniti pa moram eno njegovo nesramnost: Rekel je namreč, da samo tisti del spodnjih Štircev, ki zahteva nemški jezik je „zurechnungsfähig“.

Dr. Vošnjakov nasvet je bil se ve da zavržen, glasovali so zanj samo dr. Vošnjak, Herman, dr. Prelog in Lipold. Rak in Lenček nista bila pri seji. Po nasvetu posl. Lipolda se morajo vsi učitelji, tudi prvi, in služabniki slovenskega jezika — naučiti. Do kedaj, to se ni izreklo.

Ta denašnja seja graškega deželnega zbora ima vendar-le dvoje dobro! Odprla je menda slehernemu oči, kdor je od teh Nemcev, ki zdaj sedé v zbornici, še kaj pričakoval. Vsak je menda sprevidel, da nimajo nobene čuti za pošteno pravico, nobene čuti za resnico z ozirom na nas Slovence. 2) Grof Kotulinski je naravnost povedal, kako si ti ljudje mislijo, da bode v par letih s štirskimi Slovenci — vsi bodo trdi Nemci. Mladina je bojeda že vsa nemška. Zato se ne sme slovenščina nikjer pripustiti. Ti modrijani mislijo, da se vedno s tacim vspehom gospodari in ponemčuje, kakor nekđaj. „Tempi passati“.

10. seja deželnega zbora koroškega.

Dr. Erwein nasvetuje, naj bi se §§. 3, 26, 27, 35, 46 in 48 deželnega reda spremenili. Nasvetovalec dokazuje, da bi se volitve mnogo zljajšale, ko bi obveljale njegove spremembe. Po sedanjem deželnem redu voli zmerom nekoliko mest in trgov ob enem in volilni kraj je tisti, ki je v postavi prvi imenovan. Za volilni kraj je to prav prilično, ne za druge, ki imajo svoje volilce daleč pošiljati. Po njegovem nasvetu pa bi bilo vsako mesto, vsak trg zase volilni kraj, in posebne volilne komisije naj bi potem posamezno oddane glasove razbirale in naznanjale izvoljenje. To je velika potreba in se je že mnogokrat prosilo take spremembe. Nasvet poslanci v obilnem številu podpirajo in se izroči političnemu odboru.

Prvi predmet dnevnega reda je poročilo odbora za stavbe in ceste o tirjavah fužin v Praewali, naj bi se jim povrnilo nekoliko stroškov, kar so jih imele od leta 1855—59 za to. Da so popravljale ceste v Velikovec, Dobroloves itd. Odbor je nasvetoval, naj bi se sicer ne dalo vse kar fužine zahtevajo, vendar pa po primeri, kakor zdaj plačuje dežela za ceste, vsega skup 3648 gl. 12 kr. ki bi se brez obresti plačali v 4 letnih obrokih. Ko bi fužine tega ne hotele sprejeti, naj se napótijo na pravno pot.

O tem nasvetu se je vnelo živo in dolgo besedovanje, čegar konec nam dozđaj še ni znan. Tschabuschnigg trdi, da so fužine brez drugega sveta in v lastno korist cesto popravljale, da jim torej ne gre nikakoršno odškodilo. Če bi se kaj tacega v enem slučaju dovolilo, potem bomo imeli enacih tirjatev cele kupe. Canaval navaje nektere pričice polževega uradovanja iz birokratično absolutističnih časov. Tako se je nujna prošnja prevalskih fužin, naj bi se vendar nekaj storilo, da se do celega zapuščena cesta v red spravi rešila še le čez dve leti. Še le leta 1857 so pričeli pozvedati v tej zadevi, ali pozvedovanje se je vlekle 14 mesecev. Canaval dokazuje, da je odbor veliko premaló povračila nasvetoval, ker cesta zdaj deželo še enkrat toliko stane. Vendar se tudi on pridružuje odborovemu nasvetu. Drugo povemo prihodnjíc. Prihodnja seja v sredo.

Kl. 5. seja deželnega zbora goriškega 10. sept.

(Konec.)

Dr. Deperis: Poročevalec ni omenil menjšine v dež. odboru, ki je bila proti temu nasvetu. Ker sem tudi jaz proti glasoval, naj se mi dovoli, da se zastran tega opravičim. Res je, da pri dotičnih razpravah se je postavno ravnalo; da se je oziralo na to, da občinarji, ki so prosili za ločitev, plačujejo tretino vsega izravnega davka v dotični občini, da so privolili v ločitev povsodi po vsaj dva voleča oddelka itd. To pa smem očitati poročevalcu, da si ni prizadeval pozvedeti, ali so občine, katerim se hoče podeliti samostojno županovanje, tudi zmožne, dotična dela opravljati in zlasti zadostovati izročenim pravilom. Občine, ki želé samostojne postati so tako majhne, da se ni tega nadejati; nekatere plačujejo menj ko 500 gl., nobena pa ne doseže 1000 gl. izravnega davka. Zastran vsega tega nasvetujem, naj se povrnejo vse prošnje deželnemu odboru, da jih bolj natanko pretrese.

Dr. Pajer, se pridruži Deperisovemu mnenju tudi zaradi tega, ker bi ne bilo modro, sklepati razdruženja občin o predvečerju posvetovanja zastran postave, po kateri bi se mogle občine posilno ediniti, — predlog, ki ga je Dr. Deperis nasvetoval, in ki se že obravnjuje v dotičnem odseku.

Ako bi se tedaj ne potrdil Deperisov nasvet, naj se vsaj izroči predlog odboro večine ravno omenjenemu odseku.

Sporočevalec dr. Tonkli odmeta najprej Deperisove razloge, rekoč, da ni treba ravnalo, da so občine velike, da bi zadostovale svojim pravilom; skušnje zadnjih let so dokazale, da se tudi najmenjše županije dobro vedejo in svoje dolžnosti bodisi v lastnem, bodisi v izročenem področju sploh dosti dobro opravljajo. Omeni, da dež. odbor je zadnje leto tirjal preudarke in letne račune, in našteva nekoliko najmenjših občin, ki so jih v prav lepem redu in na vse strani postavno sestavljene predlagali; ravno v tej reči so pa zaostajale nekatere največjih občin, n. pr., mesto Gradišče, Karmin, ki niste še do danes podali ni računov za preteklo ni preudarkov za tekoče leto. — Prevelike občine prizadevajo županom dosti zamude in truda in tedaj se pogostoma godi, da prezirajo župani občinska opravila in jih zanemarjajo, in vsled tega ni potem pritožeb ni konca ni kraja. Nasprotno je pa v majhnih občinah veliko laže opravljati županom svoje dolžnosti, in tedaj se tudi laže najdejo možje, ki prevzamejo z veseljem županovanje in svojemu poslu vseskozi zadostujejo. — Opravilstvo prizadeva v takih občinah le malo stroškov, in kakoršna je sedanje področje občinsko, opravi lahko župan vse sam — brez tajnika. — Kar zadeva izravni davek, kterega plačujejo občine, ki so prosile za razdruženje — je naštel dr. Deperis le tri ali štiri občine, ktere najmenj plačujejo; ni res, da ne doseže nobena 1000 gl.; štiri izmed teh občin so obložene s čez 1000 gl. davka, ena plačuje celo čez 2000 gl. in nekatere se pa bližajo 1000 gl. Sicer imajo vse te občine večje ali manjše lastno premoženje, obstoječe v spašnikih, gozdih, hišah, obligacijah itd.

Deželni zbor je v prejšnjih sesijah sprejemal enake prošnje, ki mu jih predlagal dež. odbor. Vsi poprejšnji odborniki sedé tudi sedaj tukaj in tudi med zborniki je malo prememb. Enaki razlogi, ki so se tedaj za zdane in veljavne spoznavali, so podlaga tudi današnjim prošnjam in morali bi tudi denes obveljati. Kar zadeva Pajerjeve ugovore — meni sporočevalec, da narčtje postave za posilno zedinjenje občin ne nasprotuje nikakor današnjemu predlogu odboro večine. Če se prav sprejmejo prošnje za ločitev občin, se bodo vendar smele sopeset združevati danes ločene občine, če se bo spoznalo, da niso kos svojim pravilom. Sicer pa še ni potrjena postava za posilno edinjenje; občinski red pa, ki je sedaj še popolnoma veljaven, pripušča tako razdruženje občin.

Dr. Deperis pritrudi, da se je res pri nekterih občinah zastran izravnega davka, ki ga plačujejo, zgrešil za nekoliko goldinarjev, da pa to ne spreminja bitstveno njegovih razlogov. — Kar govori sporočevalec o premoženju posameznih občin, je vse prav in dobro; pa ta premoženja so sploh pičila in dajajo le revne dohodke. Marsikaj je posnel iz Tonklijevga odgovora, le tega ne, kar zvedeti in česar prepričati se je naj bolj želel, namreč da imajo občine, ki se hočejo razdružiti, zadostne pripomočke in zmožnosti, dopolnovati vsa lastna in izročena opravila. Tega ne nahaja ni v sporočilu odboro večine, ni v sporočevalčevem odgovoru. Dokler pa ni o tem zdatnih dokazov, ne more deželni zbor z mirno vestjo dovoliti, da postanejo občine samostalne. Občine, ki danes prašajo po ločitvi, niso tiste, o kterih je zbor v poprejšnjih sesijah sklepal. Tačas je bil preskrbel dež. odbor vse potrebne dokaze. — Da nekatere male občine preudarke ali preliminarne bolj sestavljajo, nego druge večje, s tem še ni dokazano, da so tudi vsem drugim pravilom kos.

Dr. Pajer dobro vé, da se bodo mogle občine, katerim bi se dovolilo danes razdruženje, v prihodnje zopet ediniti, — pristavi pa, da se bodo smele enako tudi ločiti — ako dokažejo potrebne zmožnosti, in to tudi v tem primerljivi, ako bi obveljala postava za posilno združevanje. Na vsak način se mu pa ne zdi primerno, sklepati postave za razdruženje občin sedaj, ko se ima po novi ustavi razširiti na vse strani občinsko področje. Saj to je vendar očividno, da potem ne bodo mogle majhne občine zmociti mnogo razširjenih opravil.

Dr. Tonkli ima zadnje besedo. Dokazuje, da spričujejo prav jasno dosedanje skušnje, da razdruženje občin je pri nas sploh koristno in pospešuje vsestranski napredek občin. Spodbija, kar je trdil Deperis, da poprejšnji odbor bi si bil preskrbel trdnjših dokazov zastran zmožnosti občin, ki so tistikrat zahtevale samostojnost. Bere odlomek sporočila Winklerjevega, ki je predlagal v V. sejni dobi v odborovem imenu nasvet za ločitev občin. V tem je naravnost rečeno, da ni moč za trdno določiti, ktere občine so zmožne in ktere ne, ampak da se bo to še le potem pokazalo, ke dar bodo občine že djansko ločene.

Sklene, da se dosedaj še ne pozna obsirnejšega področja občin, ki ga bodo po novi ustavi imele. — Kedar se bodo v resnici pomnožila opravila občinska, tudi bo dobro občine primerno povečati in tudi tedaj le kolikor se tiče izrečenega področja, lastna opravila pa in zlasti oskrbovanje

svojega premoženja naj bodo pa tudi potlej posamezne male občine same zase imele.

Pri glasovanju obvelja Deperisov nasvet, da se povrnejo prošnje dež. odboru, ki naj jih bo natančneje pretresal in v prihodnji sejni dobi zopet predložil. Izmed slovenskih poslancev sta bila le Polaj in Rosman proti ločitvi občin.

K zadnjemu bere Deperis v imenu dež. odbora dva načrta postave za vpeljanje pasjega davka, ki se potrdita oba enoglasno. V prvem se nalaga Goriškemu mestu davek na vse pse brez razločka po 4 4 gl. na leto. Po drugem bodo smele vse kmečke občine nalagati enaki davek do 2 gl. na leto, pa vsakrat le z dovoljenjem dež. odbora.

Seja konča o 7 ¼ zvečer. Na dnevnem redu jutrajšnje seje je sedem sporočil finančnega odseka.

Dopisi.

Iz Ljubljane, 14. septembra. A. [Izv. dop.] („Tagblatt“ in „tujei“: nekaj o naših šolah.) Neizmerno so se vlegle „Tagblattu“ in njegovim patronom na srce besede, ktere je govoril dr. Toman v deželnem zboru o tujcih, ki hoté gospodariti v naši slovenski zemlji. Povedale so pozneje tudi „Novice“ svojo misel in še huji ogenj je bil v strehi. V raznih varijacijah se je prežvekavala pesem o tujcih v našem „škandal-trom-peterji“ vulgo „Tagblatt“. Naj tedaj spregovorim tudi jaz nekaj besed o tej zadevi. Mnogo imamo tujcev v Ljubljani in žalibog večina jih je, ki so narodu našem res ptuji, ki ga ne poznajo, niti ga poznati ne hoté. Med temi tujci pa jih je zopet mnogo, ki so naše krvi, a vendar so tujci, kajti poptujčili so se sami, navzeli so se narodu nasprotnega duha in veliko huje divjajo v lastnem mesu nego pravi tujec. Nam gotovo ni vsak tujec, čeravno je iz tujih krajev doma, da se le drži zlatega pregovora: V Rimu moraš po rimski šegi živeti. Ne poznamo sicer mnogo tacih poštenjakov, vendar jih nahajamo nekaj, in gotovo je da njim nihče ne očita da so tujci, ker oni drže se pravega načela in drže z istim narodom v čegar sredi živé. Kako drugače truma domačih tujcev, ki so ravno podlaga in naslonilo pravih tujcem, kteri bi se gotovo ne drznili tako ošabno nositi nosov, ko bi jih domači zaslepljeni tujci ne podpirali. Kdor ni z narodom, ta je v naših očeh tujec na domači zemlji, ki hoče poptujčiti tudi narod. Veseli nas da so besede dr. Tomana tako živo segle do kože ravno našim nemškutarskim kolovodjem; da je to res, kaže nam njih srd kterega razkazujejo v svojem organu.

Tudi dr. Bleiweisov šolski predlog je hud trn v peti tem modrijanom. Edino napačno je, da ta predlog zahteva le polovico predmetov v slovensčini, in ne vsega. Celó „Tagblatt“ — se ve da v svojem sofističnem namenu — vpraša zakaj se ne zahteva vse slovenski, ali zakaj ne ostane vse nemški, ter hoče iz tega dokazati, da didaktična potreba ne veleva polovičenja.

Kar dalje govori ta list o tem, da se uči polovica predmetov slovenski, polovica pa nemški, je pa tako neumno — ne morem se izraziti drugače — da se človek čudi brati kaj takega v listu, kteri vendar pride tudi kakemu mislečemu človeku v roke. Pravi namreč da se takim ki bolje nemški umejo teži učenje slovenskih predmetov — to je res — da se pa tudi takim ki slovensčino bolje umejo težavnejše dela učenje nemških predmetov. — Ali ni to logika da je polovica več kakor celota. Dozdaj menda ni bilo težavno za Slovenca učiti se vsih predmetov nemški, če se mu jih bo zdaj učiti le polovica, mu bo to težava! Iz tacih preudnih predstavkov sklepa „Tagblattov“ modrijan, da se bo de krivica godila obojim učenjem, ker se bo obojim učenju težilo. Res se vidi da logično mišljenje ni ravno posebna lastnost tega modrijana, čemu tudi bi se človek trudil s takimi rečmi, saj neveden meželj verjame vse, in bodi si še tako brezmiselno. Žalostno pa je da se more vjeti na tako bedasto nastavljen bergon še kak gimpelj!

V Ljutomeru 12. septembra. (Ne požirajmo mi sami svojih taboritov.) Da se organ ljubljanske policijske stranke mladi „Laibacher Polizeiblatt“ hoče z našimi taboriti okoristiti, kajti jih zmerom nekoliko tisučev pozoblje, ni mu zameriti, ker je še majhen, droben in slok, ter hoče po frnikolanji še malo rasti in se odebiliti; tudi je to njegov poklic, zato ga je ljubljansko politično društvo (tudi „per abusum“ Constitutioneller Verein imenovano) osnovalo. Starodavno znano je, da v vseh državah tega sveta policija z naj večjo svoto skrivnih fondov razpolaze; temu dosledno izdaja tudi v beli Ljubljani vsak dan nji list, kteremu je na čelu zapisano, da velja razen koleka 3 gl. na leto, kterega pa tudi lahko zastonj dobiš, ako si zelen se prave policijske in državoodvetniške modrosti pri viru nasrkati. K nam v Ljutomer so ga, mislim, čez 30 iztisov poslali „zum Nutz und Fromm der Taboriten“. Da se v tem listu truma taboritov ali, kakor po leti voda v cirkniškem jezeru, je čisto naravno in razumljivo, suš, da jih mi sami zmerom nekoliko tisučev pod klobuk spravimo, to pa vendar ne gre. Iz same preterane objektivnosti, da bi vsaj gotovo resnico povedali, reklo so „Novice“, da nas je bilo 9. avgusta pri nas 6000, „Narod“ se je pa povzdignil in dal nas je na 7000. V Žavcu nas je v „Novicah“ spet 14.000 in „Narod“ spet v svoji radodarnosti en tisuč primakne in nas 15.000 nabrāja. To je nas ljutom. taborite vendar malo preveč razkačilo in sklenili smo ključ najti, po kterem se natanko da preračunati, koliko nas je bilo na vsakem taboru. — Obče je znano, da navaden odrasčen človek, ako čisto komotno stoji, zavzema prostor od 3□ čevljev, toraj gre na □ seženj 12 ljudi. Poskusili smo to praktično in ustopilo se nas je dvanajstero precej omašnih možakarjev v □ seženj in res smo se vsi prav po volji gibali brez vsake tesnobe in brez vsega drenja tako komotno, da niso bili taboriti na ljutomerskem taboru tako na rahlem, v žavskem pa že celo ne, kajti na obeh taborniških je bilo gotovo po 15 ljudi na □ sežnju. Neverjetnim Tomažem bodi si v narodni, bodi si v nemškutarski podobi svetujemo, da bi to poskušjo s □ sežnjem doma

s svojimi prijatli učinili. Premerili smo potem, koliko prostora so taboriti pri prvem in drugem govoru posedli, to je takrat kadar so bili naj bolj natičeni in pozorni. Namerili smo pri nas 700□ sežnje, v Žavcu pa dober dober oral velikega Žužinega travnika, kjer se je taborit taborita tiščal kakor arenk arenka v holandežki kadi. — Še enkrat rečem, da smo to ravno omenjeno obširnost zavzetega prostora obeh taborišč precej natanko zmerili. Torej nas je bilo v Ljutomeru 12×700=8400 naj manj, povdarjam naj manj, v Žavcu pa 12×1600=19.200 in to prav gotovo, ako objektivnost in resnicoljubje do skrajne meje teramo. — Svetujemo odslej, da bi se taboriti pri taborih, kateri se imajo še sklicati, tega ključa posluževali in da bi kolikor toliko v tej zadevi zvedeni možje prostor od taboritov zavzet na □ sežnje premerili. Sicer bi se vtegnilo povsod to dogajati, kakor pri nas, da bi 8000 čvrstih, zdravih, čilih taboritov na 20% reducirali, kakor so to dividiranje naši modro-rdeče nosati nemškutarji po svoji deutschliberalski aritmetiki poskušali.

Iz Zagreba, 12. sept. [Izv. dop.] Danes se je tukaj zopet začela magjaronška skupščina ali — kakor vele „Hrvatske novine“ — hrvaški zbor. Zbrali so se grobokopi in pogrebci, da hrvaški samostalnosti in neodvisnosti podpiše smrtni list, da jo zabijo v trugo in položijo v pripravljeni grob. Človek, ki je videl Zagreb o prilikah, ki so se odpirali prejšnji zbori, skoro ga ne bi poznal. Vse je tiho, mirno, mrtvo. Zastopniki nekako poparjeni lazijo po ulicah in sramežljivo pebešajo oči, kakor bi čutili, da delo kterega so se lotili, ne bode njim na čast, ne bode domovini na korist. Na zbornici se vije nova zastava z ušitim grbom a nad grbom ogrska krona. Tudi v zbornici je staro heraldično krono nad prestoljem zamenila ogrska. Počasi, eden po eden, so prihajali zastopniki, vsak se je plaho in skrivno ozrl na novi grb in je potem hitro zopet pogledal v tla, le „majstor“ Žuvič ga je gledal z veseljem, kajti za njim mu je migala častna in mastna služba.

Kakor je čuti, bode skupščina trajala prav kratek čas. Eden zastopnikov je rekel, da se mora stvar hitro izvršiti, ker je grozdje zrelo in bode treba iti v branje. Danes so se zastopniki poklonili Rauchu in potem se je bral famozni elaborat. Galerije so bile skoro prazne, povsod so stali oboroženi žandarji.

Med tem, ko se koplje grob hrvaškim pravicam, se nekdo obrača in kopra v grobu, v kterega se je bil sam vlegel pred desetimi leti. Gaj — nekdanj toliko slavni Gaj — kakor Lazar leze iz groba in prosi milostinj. Že leta 1866 se je s prošnjo obrnil do tadajnjega deželnege zboru, da biga narodu priporočil in od vlade izprosil dovoljenje, da se smejo zanj pobirati dobrovoljni prineski. Vlada je sedaj to dovolila in osnoval se je odbor, ki bode to stvar v roke vzel. Glede na njegove res velike zasluge in pozabivši njegovo poznejše ponašanje želimo mu od srca dober vspeh. Ali jako se bojimo, da ne bode po tem potu dobil vspešne pomoči. Dvojimo, da se je prebudil o pravem času.

Zdaj pa še nekaj!

Stara grešnica, naša ljubeznjiva teta „Agramerica“, ki se je v največjem času nekaj spokorila in šla med opozicijonalec, ki je od tedaj, kar je moral „Pozor“ bežati pred grozovitim Herodom v Beč, bila edina med listi v deželi, ki je kolikor toliko branila pravice hrvaškega naroda in se opirala strahoviti sili — si je zdaj premislila in bode šla spet tlako delat. Njeni sedanjji vlastnik g. Naum Malin, ud nekdanj mogočnega „črnega kabineta“, samostalec in domoljub, jo bode prodal Rauchu.

Kaj prav! domoljubje se dandanes slabo plača, 25.000 je lep denar in človek zraven tudi še lahko „v srcu“ ostane domoljub, tudi samostalec ali — samojede. Hrvaški narod je pa blag in krotek in hitro pozabiti udarce, ki jih dobiva od lastnih svojih sinov. Da! da!

Iz Dunaja 15. sept. H. G. [Izv. dop.] Če v roko vzamete liste, ki po denarni ali dušni sorodnosti primorani ali rade volje služijo denašnji v Cislajtaniji nemško centralizujoči stranki, najdete skoraj vsak drugi dan kje zapisano in zagotovljeno, kakor nam trmoglavim Slovanom v poduk, da okvirje nove decembrske ustave nam vsim daje in zatrjuje ravnopravnost. To je tudi gospodin Herbst v Pragi svojim najbližjim prijateljem in tovarišem, nemškim poslancem, vedel pripovedovati. Na dalje je iz vladnih dunajskih listov razvidno, kako bodeč trn v peti je vsim zdanjim dunajskim državnikom po federalizmu dišeča naprava deželnih zborov, ker vedno tožijo, da ni nikjer na svetu tako sestavljene in mnogovrstne državne mašine, kakor v Avstriji. Ravno za tega delj ginljivo skrbje, ali pa s srditimi pogledi obračajo oči, zdaj tje kaj, zdaj tje kaj po deželnih zbiorih, da bi kaznovali ali vsaj žugajoč glas povzdignili, če se bo kateri predrznil čez „meje svoje kompetencije“ kaj sklepati. Tako ste te dni brali, da se je v dunajškem ministerstvu na nagloma misel rodila, Poljakom dati v više učilišče z ministerškim ukazom poljski jezik, zato, da poljski deželni zbor ne bi grešil in sam sklenil, „kar je prav za prav rajshsratova oblast“, kakor tudi zato, da se Poljakom pokaže, da ustava ima ravnopravnost v sebi.

In čujte ter strmite! Tudi nam Slovanom misli zdanja vlada pokazati, da ima, razen one glasovite železnice, „za peseta kruha kos, da lajal več ne bo,“ — še en kos!

Te dni sem se bil sešel s tukajšnjim gospodom, ki lahko marsikaj izvé, in z nekim skrivnostnim glasom mi je pravil, da se v ministerstvu, kjer je Herbst glavar, namerava — menda molčecim kranjskim poslancem v tolažilo, da jih slovanski svet in celo slovanski zapušča, ker radi molče — nekaj „ravnopravnosti“ vreči. Skrbno sem svojega moža izpraševal, kaka bo ta ravnopravnost in če je gotovo, da se bo kaj „vrglo.“ On je trdil, da za gotovo vé, da se ta stvar preudarja, kedaj kaj pride in če se velike glave ne skesajo, to ni gotovo. Namerava se namreč uradnikom zaukazati, da se bolj slovenskega jezika držé pri uradovanji in v ljudsko in morda celo v srednjo šolo se misli od drugega ministerstva tudi malo slovenščini več prostorčka odločiti — ob kratkem: Slovanec malo prahú v oči! Saj so Slovenci krotke duše, če se jim le malo dá, glojejo na tistem in potem so

ubogljivi; tako se menda misli. Ali mi mislimo tudi tako? Hudo nam in naši prihodnosti, če se bomo dali slepiti malostnim koncesijam! Da se ta reč utegne goditi tudi zarad iste bojazni, kakor jo je imelo ministerstvo zarad gališkega zboru, da ne bi namreč tudi kranjski zbor „čez meje svojega okrožja“ šel o šolah in uradnih sklepaje, to je jako verjetno. Naj uride že kar in kakor hoče, naj nam dadé kaj ali ničesa, mi Slovenci bomo sicer vsak korak, ki ga na tleh narodnega napredka storimo, trdno stopili, nazaj se nikdar umaknili, ali miloščinje nikdar, temuč pravico svojo tirjali; v politiki pa nas naj ne premoti nič, od Slovanov se ne smemo nikdar ločiti, naj molče ali naj govore naši poslanci v Ljubljani kar in kakor hoté sebi in svojemu imenu v škodo in nam v nečast in prihodnosti v kvar.

Če reči na poljskem, kjer sicer vedno nove programe kujejo, pa so vendar v glavnem principu edini, namreč v tem, da dualizem kakor je, Poljakom in tedaj Slovanom ne more koristiti, če to pregledamo, mora nas v veri potrditi, da bode v Avstriji vendar le federalistično načelo zmagalo, vkljub kranjskim poslancem, ki se ne oglašé zanj, ki ne storé nobenega koraka zanj.

Politični razgled.

Na dunajski borski je bilo te dni nemirje zarad zunajnih sporočil, ki po vojski diše. Moustier je rekel nekemu diplomatu, da mora biti vojska, ko bi se praško pomirje kolikaj prekoračilo.

Kakor znano razsodil je dr. Giskra v neki zakonski zadevi na Tirolskem proti Lasserju in za civilni zakon. Njegovi tovariši ministri pa so neki drugega mnenja in čuje se, da bi se dr. Giskra ministerstvu odpovedal, ko bi ministersko svetovalstvo pod cesarjevim predsedstvom njegovo razsodbo ovrglo.

V deželnem zboru tržaškem je podal Hermet peticijo društva „Progresso“ s 11.213 podpisi, naj se odpravi okoličina straža. Konec preiskave mestnega zboru o julijskih dogodbah je ravno isti nasvet v dež. zboru. Cesarski komisar odreka zboru pravico o tem sklepati.

Pri mestnih volitvah v Trstu so v III. volilnem oddelku zmagali vsi kandidati priporočani po panitalijanski stranki.

„Nar. Pokr.“ ima zdaj dva vrednika v preiskovalnem zaporu. „Corr.“ je bila konfiskovana, ker je ponatisnila od besede do besede članek iz dunajskega lista, za kterega se pa ondota policija niti zmenila ni.

Prážka „Correspondenz“ zaznamlja, da se nasproti deželni zborom, ki so zadnji vladi priznanjoče adrese poslali, vendar le v Avstriji kaže ogromna večina, ki ne odobrava zdanje sisteme, in naravnost pobija zlobnonamerna poročila, ki hote vedeti, da so Čehi, mlajši in stari, needini v državnoopravnem vprašanji, ter dokaže, da je vse laž, kar se o tem pisari v dunajskih listih. Nemškujoci vladni ljudje bi radi videli, da bi se česka opozicija že doma razdvojila; in kar bi radi, to lažejo po svetu, da je istina.

V poljskem zboru je Kozlovski nasvetoval, naj se iz deželne kase dovoli 25.000 gld. za slovesen sprejem cesarja, ki ima v Lvov priti. Temu nasvetu se je upiral Smolka reki, da bode cesarja gotovo bolj veselilo, če ga Poljaki le srčno, ne z razkazovanjem sprejmo. Tudi Borkovski je zoper nasvet govoril in djal, da se to pravi norčevati z ubožnostjo gališke dežele, ki najpotrebnejih stvari ne more plačevati, kateri je toliko solz obrisati in toliko revščini pomagati, toliko prošnjam ubožih pogorelecev ustreči. Nikar si videza ne delajmo, da imamo mnogo penezov, ker to resnica ni. Cesar prihaja, da bi naše razmere spoznal, pokažimo mu naše rane. Predlog Kozlovskega je bil vendar sprejet in dovoljeno 25.000 iz deželne kase. — Pri posvetovanji o vpeljavi poljskega jezika na lvovski in krakovski univerzi so ostali rusinski poslanci, ki so zahtevali, da se vpelje poljski in rusinski jezik na univerzi, v manjšini. Velelo se jim je, da rusinski jezik je „še premalo razvit, nima literature itd.“ Videti je, da so se Poljaki dobro naučili od Nemcev majorizovati. — Pa tudi Rusini imajo čudno politiko. Koralski predlaga zboru adresso Rusinov, v kateri priznavajo zdanjo ustavo in državnega zboru delegacije, t. j. z Nemci se vežejo zoper svoje slovanske brate. Krivica na eni, nesolidarnost na drugi strani.

Graf Goluhovski je prinesel seboj povelje deželni zbor gališki pri prvem proti ustavi zasukanem sklepu razpustiti in razpisati neposredne volitve za državni zbor. Enako povelje ima neki Lasser gledé tirolskega zboru, ko bi ne hotel potrditi postave o šolskem nadzorništvu. Sicer so pa deželni zbori neizmerno avtonomni.

V hrvaškem zboru ni škofov. Poročilo regnikolarne deputacije se ne bere; sklene se poslati srbski vladi adreso, v kateri se bo izreklo hrvaškega naroda sočutje z osodo naroda srbskega glede uboja Mihajlovega.

15. t. m. je pričel zopet zborovati državni zbor ogerski. Najprvo se mu bo razglasila nova potrjena postava o nabiranji novakov. Menda se bodo potem komitati vpokojili in vojake nabirali.

Prusija je pustila 120.000 vovakov na odpustu. V Parizu temu nič ne upajo, češ, da je to le finančna naredba. Iz Berlina poročajo da je Bismark za vojsko vnet.

Koliko moč ima denašnji dan časopisje, dokazuje pač dobro to, da Napoleon ni hotel v ostrogu pri Chalons-u nič govoriti o politiki, ker se je bal da ne bi iz njegovih besedi o vojski ugibali.

Ruski časopis „Moskva“ prinaša članek o česki deklaraciji in avstrijskih razmerah in izreka misel, da je težko na korist in srečen obstanek Avstrije, če se vlada ne pogodi s Slovani in ustreže njihovim tirjavim ravnopravnosti z Nemci in Magjari. Članka pa ne moremo prinesiti, ker ni tiskova svoboda po tem. — Ruski car ni potrdil pogodbe sklenjene med Turkostanskim general-governerom in buharskim emirom.

Po vojski pri Sevastopolju ima Turčija Črno morje za se v oblasti. Rusija je Amerikance nagovarila, da zahtevajo odprto pot ladijam čez Dardanele v črno morje. To je imenitno na političnem polju, kajti če Turčija odreče, se utegne hitro vzhodno vpraševanje reševati in — boj pričeti.

Iz Bukarešta se brzojavlja, da se je tam sklical deželni zbor v izvanredno sejo. Ministerski predsednik bere knježevo sporočilo, v kterem se senatu priporoča posebno postava o železnicah, dež. zbornici pa proračun za leto 1869.

V Galoču so se javno pobratili Bolgari z Grki.

Dunajska borza od 16. septembra.

5% metalike 56 fl. 70 kr.	Kreditne akcije 204 fl. 20 kr.
5% metalike z obresti v maji in nov. 56 fl. 90	London 116 fl. 35 kr.
5% narod. posojilo 60 fl. 80 kr.	Srebro 113 fl. 50 kr.
1860 drž. posojilo 97 fl. 50 kr.	Cekini 5 fl. 53 kr.
Akcije narod. banke 702 fl. — kr.	